

Bijlage VWO
2022

tijdvak 1

Latijnse taal en cultuur

Tekstboekje

Tekst 1

Arria en Paetus.

1 C. PLINIUS NEPOTI SUO S.

2 Adnotasse videor facta dictaque virorum feminarumque alia clariora esse
3 alia maiora. Confirmata est opinio mea hesterno Fanniae sermone. Neptis
4 haec Arriae illius, quae marito et solacium mortis et exemplum fuit. Multa
5 referebat aviae suae non minora hoc sed obscuriora; quae tibi existimo
6 tam mirabilia legenti fore, quam mihi audienti fuerunt.

(In het hier weggelaten gedeelte beschrijft Plinius het gedrag van Arria na het overlijden van haar zoon.)

7 Scribonianus arma in Illyrico contra Claudium moverat; fuerat Paetus in
8 partibus, et occiso Scriboniano Romam trahebatur. Erat ascensus
9 navem; Arria milites orabat, ut simul imponeretur. 'Nempe enim' inquit
10 'daturi estis consulari viro servolos aliquos, quorum e manu cibum capiat,
11 a quibus vestiatur, a quibus calcietur; omnia sola praestabo.' Non
12 impetravit: conduxit piscatoriam nauculam, ingensque navigium minimo
13 secuta est. Eadem apud Claudium uxori Scriboniani, cum illa profiteretur
14 indicium, 'Ego' inquit 'te audiam, cuius in gremio Scribonianus occisus est,
15 et vivis?' Ex quo manifestum est ei consilium pulcherrimae mortis non
16 subitum fuisse. Quin etiam, cum Thrasea gener eius deprecaretur, ne
17 mori pergeret, interque alia dixisset: 'Vis ergo filiam tuam, si mihi
18 pereundum fuerit, mori mecum?', respondit: 'Si tam diu tantaque
19 concordia vixerit tecum quam ego cum Paeto, volo.' Auxerat hoc responso
20 curam suorum; attentius custodiebatur; sensit et 'Nihil agitis' inquit;
21 'potestis enim efficere ut male moriar, ut non moriar non potestis.' Dum
22 haec dicit, exsiluit cathedra adversoque parieti caput ingenti impetu
23 impegit et corruit. Focilata 'Dixeram' inquit 'vobis inventuram me
24 quamlibet duram ad mortem viam, si vos facilem negassetis.' Videnturne
25 haec tibi maiora illo 'Paete, non dolet', ad quod per haec perventum est?

26 Cum interim illud quidem ingens fama, haec nulla circumfert. Unde
27 colligitur, quod initio dixi, alia esse clariora alia maiora. Vale.

Plinius, Epistulae 3.16.1-2 en 7-13

Afbeelding 1

schilderij door F.-A. Vincent, 1785

Tekst 2

1 Casta suo gladium cum traderet Arria Paeto,
2 quem de visceribus strinxerat ipsa suis,
3 'Si qua fides, vulnus quod feci non dolet,' inquit,
4 'sed tu quod facies, hoc mihi, Paete, dolet.'

Martialis, Epigrammata 1.13

Tekst 3

Plinius vergelijkt Trajanus met vorige keizers.

1 Sic fit, ut di <tibi> summum inter homines fastigium servant, cum deorum
2 ipse non adpetas. Itaque tuam statuam in vestibulo Iovis optimi maximi
3 unam alteramve et hanc aeream cernimus. At paulo ante aditus omnes
4 omnes gradus totaque area hinc auro hinc argento relucebat, seu potius
5 polluebatur, cum incesti principis statuis permixta deorum simulacra
6 sorderent. Ergo istae quidem aereae et paucae manent manebuntque
7 quam diu templum ipsum, illae autem <aureae> et innumerabiles strage ac
8 ruina publico gaudio litaverunt. Iuvabat illidere solo superbissimos vultus,
9 instare ferro, saevire securibus, ut si singulos ictus sanguis dolorque
10 sequeretur. Nemo tam temperans gaudii seraeque laetitiae, quin instar
11 ultionis videretur cernere laceros artus truncata membra, postremo truces
12 horrendasque imagines obiectas excoctasque flammis, ut ex illo terrore et
13 minis in usum hominum ac voluptates ignibus mutarentur. Simili
14 reverentia, Caesar, non apud genium tuum bonitati tuae gratias agi, sed
15 apud numen Iovis optimi maximi pateris: illi debere nos quidquid tibi
16 debeamus, illius quod bene facias muneris esse qui te dedit. Ante quidem
17 ingentes hostiarum greges per Capitolinum iter magna sui parte velut
18 intercepti devertere via cogebantur, cum saevissimi domini atrocissima
19 effigies tanto victimarum cruore coleretur, quantum ipse humani sanguinis
20 profundeabat.

21 Omnia, patres conscripti, quae de aliis principibus a me aut dicuntur
22 aut dicta sunt, eo pertinent ut ostendam, quam longa consuetudine
23 corruptos depravatosque mores principatus parens noster reformet et
24 corrigat. Alioqui nihil non parum grate sine comparatione laudatur.
25 Praeterea hoc primum erga optimum imperatorem piorum civium officium
26 est, insequi dissimiles; neque enim satis amarit bonos principes, qui malos
27 satis non oderit. Adice quod imperatoris nostri non aliud amplius ac
28 diffusius meritum est, quam quod insectari malos principes tutum est.

Plinius, Panegyricus 52.2-53.3

Tekst 4

Nieuwbouw in Rome.

- 1 Hic ubi sidereus propius videt astra colossus
2 et crescunt media pegmata celsa via,
3 invidiosa feri radiabant atria regis
4 unaque iam tota stabat in urbe domus.
5 Hic ubi conspicui venerabilis Amphitheatri
6 erigitur moles, stagna Neronis erant.
7 Hic ubi miramur velocia munera thermas,
8 abstulerat miseris tecta superbus ager.
9 Claudia diffusas ubi porticus explicat umbras,
10 ultima pars aulae deficientis erat.
11 Reddita Roma sibi est et sunt te praeside, Caesar,
12 deliciae populi, quae fuerant domini.

Martialis, De Spectaculis 2

Tekst 5

Sempronius Caelianus heeft bij het opleiden van nieuwe soldaten twee slaven aangetroffen, terwijl alleen vrije Romeinen militair mochten zijn. In de onderstaande brief vraagt Plinius aan keizer Trajanus hoe deze slaven gestraft moeten worden. De tweede brief bevat de reactie van Trajanus.

C. Plinius aan keizer Trajanus.

1 Sempronius Caelianus, egregius iuvenis, repertos inter tirones duos servos
2 misit ad me; quorum ego supplicium distuli, ut te, conditorem disciplinae
3 militaris firmatoremque, consulerem de modo poenae. Ipse enim dubito
4 ob hoc maxime, quod ut iam dixerant sacramento, ita nondum distributi in
5 numeros erant. Quid ergo debeam sequi rogo, domine, scribas, praesertim
6 cum pertineat ad exemplum.

Trajanus aan Plinius.

7 Secundum mandata mea fecit Sempronius Caelianus mittendo ad te eos,
8 de quibus cognosci oportebit, an capitale supplicium meruisse videantur.
9 Refert autem, voluntarii se obtulerint an lecti sint vel etiam vicarii dati.
10 Lecti si sunt, inquisitio peccavit; si vicarii dati, penes eos culpa est qui
11 dederunt; si ipsi, cum haberent condicionis suae conscientiam, venerunt,
12 animadvertendum in illos erit.

Het maakt namelijk niet veel verschil, dat ze nog niet verdeeld zijn over de afdelingen.

Plinius, Epistulae 10.29 en 10.30

Aantekeningen

- regel 1 **tiro** rekrut (*soldaat in opleiding*)
- regel 2 **supplicium** straf
conditor grondlegger
- regel 4 **ob hoc ..., quod ...** door het volgende, namelijk dat ...
ut ..., ita ... weliswaar ..., maar ...
dicere sacramento de soldateneed zweren
- regel 5 **numerus** afdeling (*in het leger*)
Quid welke regel
Quid t/m scribas Lees: **Rogo ergo, domine, ut scribas quid debeam sequi**
- regel 7 **Secundum** voorzetsel
- regel 8 **cognoscere** onderzoeken
supplicium straf
merere verdienen
- regel 9 **Refert** het is van belang
Refert autem, Vul aan na de komma: **utrum voluntarii** Predicatief vertalen.
legere oproepen (*voor het leger*)
vicarii Predicatief vertalen.
vicarius vervanger (*voor iemand die opgeroepen was*)
dati Vul aan: **sint**
- regel 10 **legere** oproepen (*voor het leger*)
inquisitio het selectiebureau
vicarii Predicatief vertalen.
vicarius vervanger (*voor iemand die opgeroepen was*)
dati Vul aan: **sunt**
- regel 11 **habere conscientiam** + *genitivus* zich bewust zijn van
- regel 12 **animadvertere in** + *accusativus* optreden tegen